

Advies voor richtlijnen voor het
milieueffectrapport
Glastuinbouwlocatie Eerste Bathpolder

28 juli 1998

954-28

ISBN 90-421-0396-5
Utrecht, Commissie voor de milieueffectrapportage.

commissie voor de milieueffectrapportage

Gemeentebestuur Reimerswaal
Postbus 70
4416 AK KRUININGEN

uw kenmerk
wmb01688.doc

uw brief
20 mei 1998

ons kenmerk
U42B-98\PI\fw\eh\954-28

onderwerp
Advies voor richtlijnen Glastuinbouwlo-
catie Eerste Bathpolder

doorkiesnummer
(030) 234 76 34

Utrecht,
28 juli 1998

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een advies voor richtlijnen uit te brengen voor een milieueffectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over de Glastuinbouwlocatie Eerste Bathpolder. Overeenkomstig artikel 7.14 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal gaarne vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen. Dit houdt in dat de Commissie graag te zijner tijd de vastgestelde richtlijnen krijgt toegestuurd.

prof. dr. ir. D. de Zeeuw
voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Glastuinbouwlocatie Eerste Bathpolder

advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport
Glastuinbouwlocatie Eerste Bathpolder

Advies op grond van artikel 7.14 van de Wet milieubeheer voor het milieueffectrapport over
Glastuinbouwlocatie Eerste Bathpolder,

uitgebracht aan Gemeente Reimerswaal door de Commissie voor de milieueffectrapportage;
namens deze,

de werkgroep m.e.r. Glastuinbouwlocatie Eerste Bathpolder,

de secretaris

mr. S. Pieters

de voorzitter

prof. dr. ir. D. de Zeeuw

Utrecht, xxxxx

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
Hoofdpunten van het advies	1
1. Inleiding	3
2. Probleemstelling, doel en besluitvorming	4
2.1 Probleemstelling	4
2.2 Doel	4
2.3 Besluitvorming	5
3. Voorgenomen activiteit en alternatieven	6
3.1 Algemeen	6
3.2 Alternatieven	7
3.2.1 Nulalternatief	7
3.2.2 Meest milieuvriendelijk alternatief	7
4. Bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling	9
5. Gevolgen voor het milieu	10
5.1 Levende natuur	11
5.2 Landschap en cultuurhistorie	11
5.3 Energie	11
5.4 Bodem en waterhuishouding	12
5.5 Verkeer en vervoer	12
5.6 Leefmilieu	12
6. Vergelijking van alternatieven	13
7. Leemten in informatie	13
8. Evaluatieprogramma	14
9. Vorm en presentatie	14
10. Samenvatting van het MER	15

Bijlagen

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 20 mei 1998, waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Kennisgeving in de Reimerswaalse Omroeper d.d. 27 mei 1998
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen

HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

De Commissie voor de milieueffectrapportage vindt dat er in het Milieueffectrapport (MER) in het bijzonder aandacht moet worden besteed aan:

Energie

In het MER moet duidelijk worden in hoeverre er gebruik kan en zal worden gemaakt van duurzame energiebronnen (zonne- en windenergie, aardwarmte et cetera) en van restwarmte. Expliciet dient aandacht besteed te worden aan de (zo laag mogelijke) CO₂-uitstoot.

Landschap

Bij de inrichting van het glastuinbouwterrein dient gebruik te worden gemaakt van de huidige landschappelijke kwaliteiten (cultuurhistorische elementen). Door gebruik te maken van de aanwezige dijken kan - mogelijke - zichthinder voorkomen worden, waarbij ook de kashoogte van belang is.

Oosterschelde

De aanwezigheid van dit natuurgebied vraagt om bijzondere aandacht en dus om een zorgvuldige aanpak bij de inrichting en het gebruik van dit glastuinbouwterrein.

Vooraf door verstoring van de foeragerende en rustende vogels en de regelmatige betreding van de schorvegetatie op de buitendijkse gronden kan milieuschade optreden. Bij de inrichting van het terrein moet daar in de ogen van de Commissie in preventieve zin rekening mee worden gehouden.

De nieuwe woonbebouwing (bedrijfswoningen bij de kassen) zou bij voorkeur zo ver mogelijk van de afscheidingsdijk met het Oosterscheldebekken vandaan moeten worden gepland en zo mogelijk geconcentreerd dienen te worden.

Er dient onderzocht te worden, op basis van bestaande gegevens, in hoeverre kasverlichting, 's avonds en 's nachts, verstoring werkt op de in het Oosterscheldegebied aanwezige fauna en in het bijzonder op de hier verblijvende vogels. In het MER moet worden aangegeven hoe eventuele negatieve effecten voorkomen worden.

Water

In het MER dient te worden aangegeven welke waterinfrastructuur de voorkeur geniet en in hoeverre er sprake kan en zal zijn van een gesloten waterkringloop.

1.

INLEIDING

N.V. Landbouwmaatschappij "De Bathpolders" heeft het voornemen een glastuinbouwcomplex te ontwikkelen in de Eerste Bathpolder in de gemeente Reimerswaal.

Aangezien dit nieuwe glastuinbouwgebied een oppervlakte heeft van ruim 100 hectare (bruto oppervlakte van 130 hectare), moet op grond van het Besluit m.e.r. 1994, bijlage onderdeel C, activiteit 20.2, een m.e.r.-procedure doorlopen worden.

Bij brief van 20 mei 1998¹⁾ is de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) door de gemeente Reimerswaal in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over het milieueffectrapport. De m.e.r.-procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in De Reimerswaalse Omroeper d.d. 27 mei 1998²⁾.

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.³⁾. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd. Het doel van het advies is om aan te geven welke informatie het MER moet bevatten om het mogelijk te maken het milieubelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen.

Bij de opstelling van haar advies heeft de Commissie rekening gehouden met de adviezen, commentaren en opmerkingen⁴⁾, die zij in afschrift van het bevoegd gezag heeft ontvangen.

1 Zie bijlage 1.
2 Zie bijlage 2.
3 De samenstelling hiervan is gegeven in bijlage 3.
4 Bijlage 4 geeft een lijst van deze reacties.

2.

PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING

Artikel 7.10, lid 1, onder a van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd."*

Artikel 7.10, lid 1, onder c van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieueffectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van bestuursorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven."*

2.1

Probleemstelling

De aanleiding en de ontwikkelingen die tot het initiatief hebben geleid moeten worden beschreven.

In het bijzonder dient aandacht besteed te worden aan:

- nut en noodzaak van deze activiteit;
- de locatiekeuze, en dan met name de (milieu)argumenten die daarbij een rol hebben gespeeld; tevens moet het locatiekeuzeproces beschreven worden, inclusief de juridische procedures;
- toekomstige ontwikkelingen, waarbij niet alleen naar gemeentelijk maar vooral ook naar provinciaal en landelijk beleid gekeken dient te worden. Hoe groot is de kans dat in de (nabije) toekomst het glastuinbouwareaal in de directe omgeving van deze locatie zal worden uitgebreid?;
- de areaalbehoefte, ten opzichte van andere locaties in Zeeland en Noord-Brabant, maar ook afgezet tegen de landelijke behoefte en ontwikkelingen;
- de te verwachten kavelomvang en het type bedrijven dat zich hier zal vestigen (grondteelt en substraatteelt).

2.2

Doel

Uit de probleemstelling moet een concrete en duidelijke omschrijving van het doel (of de doelen) worden afgeleid. Daarbij moeten ook de doelen ten aanzien van milieubescherming en -verbetering worden aangegeven. Doelen moeten zodanig worden beschreven, dat ze kunnen dienen voor de afbakening van te beschrijven alternatieven.

Met het oog op het volwaardig meewegen van het milieubelang in de besluitvorming moet aangegeven worden welke ruimte de gestelde doelen laten voor het ontwikkelen van alternatieven die gunstig zijn voor het milieu.

In het bijzonder moeten concrete doelen ontwikkeld worden met betrekking tot: energie, landschappelijke inpassing, het nabij gelegen Oosterscheldegebied en water.

2.3

Besluitvorming

Kort moet worden aangegeven welke randvoorwaarden en uitgangspunten (ruimtelijke beperkingen, grenswaarden emissies e.d.) gelden bij dit voornemen. Hierbij dient te worden verwezen naar de beleidsnota's, (ontwerp-)plannen en wetten, waarin deze zijn of worden vastgelegd. Aangegeven moet worden of er in (de omgeving van) het studiegebied gebieden liggen, die op grond van milieuaspecten een speciale status in het beleid hebben of krijgen (bijvoorbeeld het Oosterscheldegebied). In het bijzonder dient aandacht geschonken te worden aan de werking van de Habitatrichtlijn en de Vogelrichtlijn. In hoeverre is of wordt het Oosterscheldegebied aangewezen als bijzonder gebied in het kader van deze beide richtlijnen en welke begrenzingsen gelden hierbij? Aangegeven dient te worden wat de inhoud is van de externe werking die uitgaat van deze bijzondere status.

De consequenties hiervan dienen voor de ontwikkeling van alternatieven te worden aangegeven.

Tevens moet beschreven worden welke maatstaven voor de afweging van alternatieven⁵ (bijvoorbeeld grens- en streefwaarden) aan het milieubeleid worden ontleend.

Het MER dient aan te geven dat het is opgesteld voor het besluit inzake het bestemmingsplan. Tevens moet worden beschreven volgens welke procedure en welk tijdpad dit geschiedt en welke adviesorganen en instanties daarbij formeel en informeel zijn betrokken⁶.

Tot slot moeten de besluiten worden aangegeven die in een later stadium nog moeten worden genomen om de voorgenomen activiteit te realiseren.

5 Zie ook hoofdstuk 6 van dit advies.

6 Zoals reeds is beschreven in de Startnotitie.

3.

VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder b van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen."

Artikel 7.10, lid 3 van de Wm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de nadelige gevolgen voor het milieu worden voorkomen, dan wel, voor zover dat niet mogelijk is, deze met gebruikmaking van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu, zoveel mogelijk worden beperkt."

3.1

Algemeen

De alternatieven, waaronder het meest milieuvriendelijke alternatief (MMA), moeten worden beschreven voor zover deze gevolgen hebben voor het milieu. Het is zinvol om deze beschrijving te baseren op deelactiviteiten.

Verder verdient het aanbeveling om onderscheid te maken tussen activiteiten die plaatsvinden in de realisatiefase (inrichting/aanleg) en de gebruiksfase (gebruik en beheer).

Preventieve, mitigerende en compenserende maatregelen

Bij de alternatieven moet worden aangegeven welke preventieve, mitigerende en compenserende maatregelen worden getroffen. Daarbij dient ook aandacht besteed te worden aan hinder voor de huidige bewoners in dit gebied, onder andere uitgaande van de bestaande regelgeving op dit punt.

Omdat de activiteit effecten heeft in één of meerdere gevoelige gebieden zoals aangeduid in het Structuurschema Groene Ruimte⁷], geldt het compensatiebeginsel.

Derhalve zal in het MER moeten worden beschreven of de beschouwde alternatieven, ook na het treffen van mitigerende maatregelen, wezenlijke waarden in deze gebieden aantasten.

Als er wezenlijke waarden worden aangetast, moet volgens de *Uitwerking compensatiebeginsel SGR* worden aangegeven:

- ① of er een zwaarwegend maatschappelijk belang is voor realiseren van de activiteit in of nabij de gevoelige gebieden;
- ② of er alternatieve locaties mogelijk zijn waarbij geen wezenlijke waarden worden aangetast. Indien dat het geval is zullen deze locatiealternatieven moeten worden uitgewerkt op hetzelfde detailniveau als de overige alternatieven;
- ③ welke fysieke compenserende maatregelen bij de alternatieven genomen kunnen worden, indien ook na het treffen van mitigerende maatregelen wezenlijke waarden worden aangetast⁸].

7 PKB deel 4, blz. 64.

8 Hierbij kan gebruik worden gemaakt van de hier genoemde publicatie: Ministerie LNV, Directie Groene Ruimte en Recreatie: *Uitwerking compensatiebeginsel SGR*, oktober 1995.

Een vergelijkbare toetsing zal moeten plaatsvinden met betrekking tot de Vogel- en Habitatrichtlijn.

3.2 Alternatieven

Volgens de Startnotitie zullen in het MER twee alternatieven worden uitgewerkt, te weten het Voorkeursalternatief (in de Startnotitie het Basisalternatief genoemd) en het meest milieuvriendelijke alternatief (MMA), aangezien reeds een aantal uitgangspunten vastligt. Deze inperking dient te worden gemotiveerd, waarbij in het MER vooral de milieuarargumenten van belang zijn. Voor onderlinge vergelijking moeten de milieueffecten van de alternatieven volgens dezelfde methode en met hetzelfde detailniveau worden beschreven. Beschrijving van het meest milieuvriendelijke alternatief is verplicht.

3.2.1 Nulalternatief

Naar de mening van de Commissie is er geen sprake meer van een reëel nulalternatief, met name omdat er reeds begonnen is met de inrichting van het terrein. Dit vormt echter een complicatie bij de beschrijving van de bestaande situatie, welke normaal gesproken de referentie oplevert voor de beoordeling van de milieueffecten van een initiatief. De tot nu toe uitgevoerde werkzaamheden hebben reeds een aantal milieueffecten tot gevolg gehad. Deze autonome ontwikkeling vormt in dit geval een onlosmakelijk onderdeel van het initiatief. Voor een goed beeld van de veranderingen in het gebied stelt de Commissie een twee-stappenbenadering voor. In de eerste stap dient een beschrijving te worden gegeven van de milieutoestand kort voor de aanvang van de kassenbouw- en wegwerkzaamheden (de toestand van ongeveer 2 jaren geleden). Dit noemt de Commissie het **nulalternatief**. In de tweede stap wordt een beschrijving gegeven van de huidige toestand, waarin een deel van het initiatief is gerealiseerd. Dit vormt de basis voor de beschrijving van de **autonome ontwikkeling**⁹⁾.

Milieugevolgen van alternatieven moeten concreet worden gemaakt door vergelijking met beide referentiewaarden.

3.2.2 Meest milieuvriendelijk alternatief

Het meest milieuvriendelijke alternatief (MMA) moet:

- realistisch zijn, dat wil zeggen het moet voldoen aan de doelstellingen van de initiatiefnemer, alsmede binnen zijn of haar competentie liggen;
- uitgaan van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu.

In het MMA moet aan de volgende aspecten aandacht worden besteed:

- verkeer & vervoer (toegankelijkheid);
- afvalstromen;

9 Zie hiertoe hoofdstuk 4.

en de volgende onderdelen dienen te worden gemaximaliseerd:

- duurzaam energiegebruik (zonne- en windenergie, aardwarmte et cetera¹⁰);
- landschappelijke inpassing met behoud van cultuurhistorische elementen;
- het tegengaan van verstoring in het Oosterscheldegebied;
- een gesloten waterkringloop.

De volgende opmerkingen en suggesties zouden bij de uitwerking van het MMA betrokken kunnen worden:

A. Landschap

Er dient maximaal gebruik te worden gemaakt van de fysieke elementen die het lokale landschap heeft te bieden. Cultuurhistorische kenmerken dienen zoveel mogelijk te worden behouden, hierbij gaat het om ontsluitings- en verkavelingspatronen, eventuele archeologische monumenten en de aanwezigheid van kleine landschapelementen zoals hagen en (kleinere) struikpartijen.

B. Leefomgeving

Bedrijfswoningen zouden bij voorkeur geclusterd ingepland kunnen worden. Daardoor ontstaat een grotere kans voor een beter leefklimaat - men hoeft niet tegen een muur van glas aan te kijken - en zijn ook bepaalde voorzieningen mogelijk die veelal schaars zijn in het buitengebied, zoals een speelplaats of een sportveld(je).

Extra aandacht, uitgaande van de het Besluit tuinbouwbedrijven met bedekte teelt Wet milieubeheer (AMvB Bedekte Teelten), is nodig voor de afstand tussen de glastuinbouwbedrijven en de woningen van derden¹¹.

C. Waterberging

Kan een collectieve gietwatervoorziening worden gerealiseerd? Uitgangspunt hierbij kan zijn dat per glastuinbouwbedrijf er geen eigen hemelwateropslag meer nodig is. Het bassin kan dan centraal worden aangelegd in plaats van een kleiner bassin op iedere kavel, hetgeen tevens een rol kan spelen bij de landschappelijke inrichting van deze locatie.

D. Gesloten waterkringloop

De nadruk moet komen te liggen op het sluiten van stofkringlopen op bedrijfsniveau. Als uitgangspunt kan gekozen worden voor een gesloten waterkringloop op gebiedsniveau. Hierbij dient aangegeven te worden op welke wijze het effluent van dit gebied zal worden verwerkt en vervolgens geloosd.

E. Afval

Beschreven dient te worden op welke wijze (plantaardig) bedrijfsafval (tijdelijk) wordt opgeslagen en bewerkt. Hinder dient hierbij maximaal te worden gereduceerd¹².

10 Zie inspraakreactie nummer 2, bijlage 4.

11 Zie inspraakreactie nummer 1, bijlage 4.

12 Zie inspraakreactie nummer 1, bijlage 4.

4.

BESTAANDE MILIEUTOESTAND EN AUTONOME ONTWIKKELING

Artikel 7.10, lid 1, onder d van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen."*

De bestaande toestand van het milieu in het studiegebied, inclusief de autonome ontwikkeling hiervan, moet worden beschreven als referentie voor de te verwachten milieueffecten.

Er dient een uitgebreide beschrijving plaats te vinden op de onderdelen van de in dit advies gevraagde hoofdpunten (energie, landschap, Oosterschelde en water¹³).

Daarbij wordt onder de autonome ontwikkeling verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit wordt gerealiseerd. Bij deze beschrijving moet het MER uitgaan van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van reeds genomen besluiten over nieuwe activiteiten. Hierbij kan worden gedacht aan de reeds gevestigde glastuinbouwbedrijven, de hoogspanningsleiding, alsmede de leidingenstraat die door de polder loopt. Hier ligt dan ook een duidelijk verschil met het in het vorige hoofdstuk gevraagde nulalternatief.

Als niet zeker is of bepaalde ingrijpende activiteiten zullen doorgaan of niet, dan kunnen hiervoor verschillende scenario's worden gebruikt.

Het studiegebied moet op kaart worden aangegeven en omvat de locatie Eerste Bathpolder en haar omgeving, voor zover daar effecten van de voorgenomen activiteit kunnen gaan optreden. Per milieuaspect (lucht, bodem, water, et cetera) kan de omvang van het studiegebied verschillen. Aangezien het aangrenzende Oosterscheldegebied tot de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) behoort en tevens een status heeft met betrekking tot de EEG Vogel- en Habitatrichtlijn. Speciale aandacht dient te worden gegeven aan de bestaande natuurwaarden buitendijks en de samenhang tussen Oosterschelde en het huidige plangebied. Tevens moet daarbij het relatieve belang (zeldzame soorten, karakteristieke en/of zeldzaam geworden habitats, alsmede de 1%-norm zoals vastgelegd in de Ramsar Conventie), bezien vanuit nationale en internationale context, worden aangegeven. Ook de recent tot ontwikkeling gekomen natuurwaarden op de aangrenzende aanzet van de Oesterdam dienen in ogenschouw te worden genomen. Het studiegebied, met een overzicht van de hierin gelegen gevoelige gebieden en objecten, moet op kaart worden weergegeven.

13 Inclusief een beschrijving van het grondwatersysteem, waar ecologische waarden van afhankelijk zijn.

5.

GEVOLGEN VOOR HET MILIEU

Artikel 7.10, lid 1, onder e van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenoemde activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven."*

Bij de beschrijving van de milieugevolgen dienen de volgende algemene richtlijnen in acht te worden genomen:

- bij de beschrijving van de gevolgen voor het milieu moet, waar nodig, de ernst worden bepaald in termen van aard, omvang, reikwijdte, mitigeerbaarheid en compenseerbaarheid;
- per milieugevolg - voor zover mogelijk - moet worden beschreven of het omkeerbaar is;
- naast negatieve effecten moet ook aan positieve effecten aandacht worden besteed, zoals aan het gebruik van restwarmte en/of CO₂ van BASF;
- expliciet dient te worden ingegaan op cumulatie van effecten. Dit kan onder meer het geval zijn bij de Oosterschelde, waar de combinatie van assimilatieverlichting, aanwezigheid van mensen en voertuigen, geluid en dergelijke tot veel sterkere effecten kan leiden dan elk van de factoren afzonderlijk;
- bij onzekerheden over het wel of niet optreden van effecten moet een betrouwbaarheidsanalyse worden uitgevoerd of een 'worst case scenario' worden gebruikt. Dit is onder meer het geval bij de inrichting en het feitelijke gebruik van het terrein. Daarbij dient te worden uitgegaan van de maximale 'emissie van milieubelasting' zoals licht, geluid, vervuild water en dergelijke en van een scenario waarbij levering van elders van restwarmte en CO₂ niet haalbaar blijkt te zijn;
- onzekerheden en onnauwkeurigheden in de voorspellingsmethoden en in gebruikte gegevens moeten worden vermeld en minder gangbare voorspellingsmethoden moeten worden gemotiveerd;
- de manier waarop milieugevolgen zijn bepaald dient inzichtelijk en controleerbaar te zijn door het opnemen van basisgegevens in bijlagen of expliciete verwijzing naar geraadpleegd achtergrondmateriaal;
- vooral aandacht moet besteed worden aan die effecten die per alternatief verschillen of die welke de gestelde normen (bijna) overschrijden;
- bij de beschrijving dienen de gevolgen van de aanlegfase en de gebruiksfase te worden betrokken.

De Commissie vraagt in dit MER met name aandacht voor een kwantitatieve beschrijving van onder meer de aspecten water en energie, alsmede een kwalitatieve en meer globale beschrijving van de effecten op het landschap. De effecten op de natuur van het Oosterscheldebekken dient zoveel mogelijk gekwantificeerd te worden.

5.1 **Levende natuur**

In het MER moet beschreven worden welke natuurwaarden en functies in het plangebied zelf verloren gaan of reeds verloren zijn gegaan. Daarbij moet ook aandacht worden besteed aan mogelijke functies van de beplanting in het gebied, bijvoorbeeld als broed- en overwinteringsbiotoop en als corridor voor vogels en zoogdieren (bijvoorbeeld knaagdieren en vleermuizen). In hoeverre worden door dit verlies ook de natuurwaarden in met name het aangrenzende Oosterscheldegebied beïnvloed¹⁴?

Wat zijn daarnaast de indirecte gevolgen voor de Oosterschelde, als gevolg van:

- een intensievere menselijke aanwezigheid (verstoring, betreding) op met name ornithologische en botanische waarden¹⁵? Heeft dit invloed op zeldzame soorten (Rode Lijstsoorten?) of op voor het gebied karakteristieke soorten en habitats;
- de kwaliteit van bodem en water in met name het Rattekaaischor onder invloed van eventuele veranderingen in de kwaliteit van het door een gemaal uitgeslagen polderwater;
- verstoring als gevolg van geluidhinder en lichtuitstraling?

Speciaal bij biologische effecten kan sprake zijn van veranderingen, die zich pas op lange termijn manifesteren.

5.2 **Landschap en cultuurhistorie**

Beschreven moet worden wat de veranderingen met betrekking tot het landschap zullen zijn ten opzichte van het huidige landschap¹⁶. Wat betekent deze activiteit voor het in elkaar overlopende beeld van Oosterschelde, schorrengebied, dijken en achterliggende vlakke polder.

Er dient in het MER een concreet beeld (visualisatie) gegeven te worden van het nieuwe landschap.

5.3 **Energie**

Hoe zal het energiegebruik in het gebied veranderen, welke (schadelijke) stoffen komen daarbij vrij. In hoeverre kan daar door keuze van energievormen¹⁷ in gestuurd worden? Expliciet dient aandacht besteed te worden aan de (zo laag mogelijke) CO₂-uitstoot.

14 Zie inspraakreactie nummer 1, bijlage 4.

15 Zie inspraakreactie nummer 1, bijlage 4.

16 Zie het nulalternatief, zoals gevraagd in paragraaf 3.2.1.

17 Zie inspraakreactie nummer 2, bijlage 4.

5.4 Bodem en waterhuishouding

In het MER dient aandacht besteed te worden aan de te verwachten veranderingen voor de geomorfologie en de bodem, waarbij vooral gelet moet worden op de effecten van de aanleg van eventuele regenwaterbassins: bijvoorbeeld de verhoging van de bodemdruk en de vermindering van infiltratie van neerslag en de daarmee samenhangende mogelijke verlaging van de grondwaterstand en verhoging van (zoute) kwel. De invloed van de afvoer van overstorten van regenwaterbassins op het oppervlaktewater moet hierbij ook in het MER aan bod te komen.

Wat zijn de gevolgen voor het in gebied aanwezige water (waterkwaliteit en -kwantiteit)? In hoeverre treden er verschillen in milieugevolgen op wanneer er van verschillende modellen wordt uitgegaan?

Wat is het verschil in milieugevolgen tussen de keuze voor allerlei kleine waterbassins bij ieder bedrijf of één of enkele grotere bassins voor het gehele gebied? In het bijzonder moet hierbij aandacht besteed worden aan het gebruik van bestrijdingsmiddelen, groeistimulantia en (kunst)meststoffen en de gevolgen die deze stoffen kunnen hebben voor de kwaliteit van het in het gebied aanwezige water¹⁸). Deze beschrijving moet niet beperkt blijven tot het oppervlaktewater, ook de kwaliteit van het grondwater dient beschreven te worden en indien relevant moet het effect van een verandering in de grondwaterkwaliteit op de ecologie worden gegeven.

5.5 Verkeer en vervoer

Hoe zal de verkeerssituatie zich wijzigen (woon-werkverkeer, goederentransport en toeristisch sluisverkeer bijvoorbeeld) en welke milieugevolgen zal dat met zich meebrengen¹⁹)?

5.6 Leefmilieu

In het MER dient aandacht besteed te worden aan de te verwachten veranderingen met betrekking tot het leefmilieu van de huidige bewoners in dit gebied²⁰). Dit geldt zowel voor de gevolgen tijdens de realisatiefase (inrichting/aanleg), alsmede de gebruiksfase (gebruik en beheer).

18 Zie inspraakreactie nummer 1, bijlage 4.

19 Zie inspraakreactie nummer 1, bijlage 4.

20 Zie inspraakreactie nummer 1, bijlage 4.

6. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder f van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven."*

De milieueffecten van de voorgenomen activiteit en het MMA moeten onderling én met de referenties (nulalternatief én autonome ontwikkeling) worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Vergelijking moet bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden.

Bij de vergelijking moeten de doelstellingen en de relevante grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

Hoewel dit geen verplicht deel van het MER uitmaakt, beveelt de Commissie aan een indicatie te geven van de kosten van de verschillende alternatieven.

Bij de vergelijking van alternatieven dient ook betrokken te worden in hoeverre de milieugevolgen zich wijzigen wanneer naast de Eerste Bathpolder het aangrenzend gebied voor glastuinbouw ontwikkeld zal worden. In hoeverre verandert het afwegingskader, bijvoorbeeld met betrekking tot gebruik van restwarmte en CO₂ van elders.

7. LEEMTEN IN INFORMATIE

Artikel 7.10, lid 1, onder g van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen [d.w.z. van de bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling daarvan, resp. van de milieueffecten] ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens."*

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die milieuaspecten, die (vermoedelijk) in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Op die manier kan worden beoordeeld, wat de consequenties moeten zijn van het gebrek aan milieuinformatie.

Beschreven moet worden:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
- de consequenties die leemten en onzekerheden hebben voor het besluit.

8. EVALUATIEPROGRAMMA

Artikel 7.39 van de Wm:

"Het bevoegd gezag dat een besluit heeft genomen, bij de voorbereiding waarvan een milieueffectrapport is gemaakt, onderzoekt de gevolgen van de betrokken activiteit voor het milieu, wanneer zij wordt ondernomen of nadat zij is ondernomen."

De gemeente Reimerswaal moet bij het bestemmingsplanbesluit aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling, dat N.V. Landbouwmaatschappij "De Bathpolders" in het MER reeds een aanzet tot een programma voor dit onderzoek geeft, omdat er een sterke koppeling bestaat tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

In het bijzonder dient aangegeven te worden welke gegevens en op welke manier gegevens verzameld zullen worden met betrekking tot het kwantificeren van de invloed van een moderne glastuinbouwlocatie op het ecologisch functioneren van het Oosterscheldebekken, met name op de daar aanwezige stand-, broed- en trekvogels.

9. VORM EN PRESENTATIE

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Voor de presentatie beveelt de Commissie verder aan om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- bij gebruik van kaarten recent kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda erbij te voegen.

10. SAMENVATTING VAN HET MER

Artikel 7.10, lid 1, onder h van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieueffectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven."*

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de hoofdpunten voor de besluitvorming;
- de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en het MMA;
- de argumenten voor de selectie van het MMA en het voorkeursalternatief;
- belangrijke leemten in kennis.

BIJLAGEN

bij het advies voor richtlijnen
voor het milieueffectrapport
Glastuinbouwlocatie Eerste
Bathpolder

(bijlagen 1 t/m 4)

groen
25

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 20 mei 1998 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

GEMEENTE
REIMERSWAAL

Oude Plein 1
Postbus 70, 4416 ZH Kruijningen
Telefoon: (0113) 395 000
Telefax: (0113) 395 333
BNG 28 50 07 165
Postbank 51 335

Commissie voor de m.e.r.
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT

	Commissie voor de milieueffectrapportage
afgekondigd op	25 MEI 1998
nummer	910-98
onderwerp	23
kopie naar	JE CB

Uw brief van :
Uw kenmerk :

Contactpersoon : drs H. van Waveren
Telefoon : (0113) 395 237
Telefax : (0113) 395 338

Ons kenmerk : wmb01688.doc
Bijlagen :

VERZONDEN 20 MEI 1998

Onderwerp : startnotitie m.e.r. glastuinbouwlocatie Eerste Bathpolder

Kruijningen, 20 mei 1998

Geachte commissieleden,

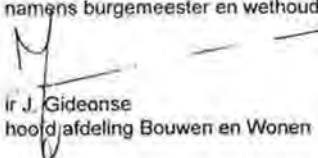
N.V. Landbouwmaatschappij "De Bathpolders" heeft het initiatief genomen voor de ontwikkeling van een glastuinbouwgebied met een bruto oppervlakte van circa 130 hectare in de Eerste Bathpolder nabij Rilland in de gemeente Reimerswaal. Op grond van het Besluit milieueffectrapportage moet voor de aanleg van een glastuinbouwgebied met een bruto oppervlakte van 100 hectare of meer, de m.e.r.-procedure worden doorlopen. Hierbij stellen wij u er reeds nu van op de hoogte dat de N.V. Landbouwmaatschappij "De Bathpolders", in nauw overleg met de gemeente, aan RBOI-Rotterdam B.V. de opdracht heeft verleend een MER op te stellen voor het genoemde gebied.

Naar verwachting zal de Startnotitie voor deze MER zeer binnenkort aan u kunnen worden toegezonden.

Gezien het belang dat wij hechten aan een voorspoedig verloop van de procedure, hopen wij dat het voor u mogelijk zal zijn om, ondanks de naderende vakantie, binnen een periode van 9 weken uw advies uit te brengen.

Voor eventueel gewenste nadere informatie kunt u contact opnemen met de heer Van Waveren van de afdeling Bouwen en Wonen. Hij is bereikbaar onder het in het briefhoofd vermelde doorkiesnummer.

Met vriendelijke groet,
namens burgemeester en wethouders van Reimerswaal

ir J. Gideonse
hoofd afdeling Bouwen en Wonen

BIJLAGE 2

Kennisgeving van de startnotitie in De Reimerswaalse Omroeper d.d. 27 mei 1998

Ook bestaat de mogelijkheid om, desgevraagd, 's avonds de stukken in te zien. U moet dan wel een afspraak maken met een medewerker van de afdeling Milieu, telefoonnummer (0113) 395 000.

Tegen het verlenen van deze vergunningen kan door de aanvragers, de betrokken adviseurs en zij die tegen de ontwerp-beschikkingen tijdig bedenkingen hebben ingediend, beroep bij de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State worden ingesteld. Dat geldt ook voor andere belanghebbenden die aantonen dat zij redelijkerwijs niet in staat zijn geweest eerder bedenkingen in te brengen.

Ook kan beroep worden ingesteld door degenen die bedenkingen hebben tegen wijzigingen die bij het geven van de definitieve beschikking ten opzichte van het ontwerp daarvan zijn aangebracht.

Het beroepschrift moet in tweevoud worden ingediend bij de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA te 's-Gravenhage vóór 9 juli 1998. Zij die beroep instellen kunnen overeenkomstig de Wet op de Raad van State een verzoek doen om schorsing van het besluit tot het verlenen van de vergunning of tot het treffen van een voorlopige voorziening. Indien dit verzoek vóór genoemde datum bij de Voorzitter van de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA 's-Gravenhage wordt ingediend, wordt de vergunning niet van kracht voordat op dat verzoek is beslist.

Kruiningen, 27 mei 1998
namens burgemeester en wethouders van Reimerswaal
D. Visser
wnd. hoofd afdeling Milieu

STARTNOTITIE MILIEU-EFFECTRAPPORTAGE

glastuinbouwlocatie Eerste Bathpolder

N.V. Landbouwmaatschappij "De Bathpolders" heeft het voornemen een glastuinbouwcomplex te ontwikkelen in de Eerste Bathpolder. De gemeente Reimerswaal wil hieraan meewerken. In het kader van de inspraakprocedure ligt met ingang van 28 mei 1998 gedurende 4 weken de Startnotitie milieu-effectrapportage glastuinbouwlocatie Eerste Bathpolder ter inzage op de afdeling Bouwen en Wonen van de gemeentesecretarie (kamer 3.10), Oude Plein 1 te Kruiningen.

De startnotitie is de eerste stap in de procedure van een milieu-effectrapportage (MER) voor deze glastuinbouwlocatie. Doel van de m.e.r. is het milieubelang, naast andere belangen, een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming over de glastuinbouwlocatie, welke zal plaatsvinden in het kader van een nieuw bestemmingsplan voor dit gebied.

In de startnotitie wordt aandacht besteed aan:

- het voornemen en het plangebied en studiegebied;
- het geldende beleid dat van invloed kan zijn op het plan;
- de doelstelling van het project;
- mogelijke alternatieven en varianten en mogelijke milieugevolgen die in het MER zullen worden onderzocht.

Een ieder kan gedurende de termijn van de ter inzagelegging voor de inspraak zijn reacties kenbaar maken bij het college van Burgemeester en Wethouders van Reimerswaal. Het adres luidt: College van Burgemeester en Wethouders van Reimerswaal, Postbus 70, 4416 ZH Kruiningen.

Kruiningen, 27 mei 1998
namens burgemeester en wethouders van Reimerswaal
ir. J. Gideonse
hoofd afdeling Bouwen en Wonen

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: N.V. Landbouwmaatschappij "De Bathpolders"

Bevoegd gezag: Gemeentebestuur Reimerswaal

Besluit: vaststelling bestemmingsplan

Categorie Besluit m.e.r. 1994: C.20-2

Activiteit: de aanleg van een glastuinbouwterrein van bruto 130 hectare.

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 27 mei 1998

richtlijnenadvies uitgebracht op: 28 juli 1998

Bijzonderheden: de Commissie heeft gevraagd om in het MER in het bijzonder aandacht te schenken aan: energie, landschap, water en de Oosterschelde. Dit laatste omdat de te ontwikkelen glastuinbouwlocatie direct gelegen is aan het Oosterscheldebekken.

De activiteit is ten dele al in gang gezet - enkele glastuinders zijn reeds in het gebied actief - maar vanwege een rechterlijke uitspraak is alsnog een m.e.r.-procedure in gang gezet.

Samenstelling van de werkgroep:

ir. G. Grakist

ir. W.H.A.M. Keijsers

drs. R.H.D. Lambeck

drs. L. Oprel

prof. dr. ir. D. Zeeuw (voorzitter)

Secretaris van de werkgroep: mr. S. Pieters

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	19980622	M.L.J. v.d. Velden	Rilland	19980706
2.	19980711	Eurowind; W. van der Tweel	Krimpen a/d IJssel	19980715

